

COMEDIA

Živojin Tomić, tenor beogradske Opere, pje-
vao je sa rijetkim uspjehom partiju Pinker-
tona u „Madame Butterfly“, kao partner
Eme Destinove.

Фото М. Савић — Београд.

Живојин Томић, тенор београдске Опере,
певао је са ретким успехом партију Пин-
кертоне у „Мадам Бетерфлэј“, као партнер
Еме Дестинове.

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Неколико актуелних питања у Загребу

Интервју нашег уредника са г. Јулијем Бенешићем, интендантом загребачког казалишта

Ко је год од људи, ближих позоришту, имао прилике да проведе који сат у интендантовој канцеларији и у тајништву Народног Казалишта у Загребу, морао му је пасти у очи један близак срдачан и присни однос између свих тих људи, далеко од сваке бирократске крутости, а ипак са строго повученим границама одговорности, ауторитета и субординације, граница које се и у мислима не прекорачују. Све је у тој кући срачунато на једну колегијалну сарадњу, пуну готовости да један другоме помогне, у једној атмосфери мира и добре воље међу људима, без икаквих жеља да се један истакне на рачун другога. Чак и у оном хијерархском, административном саобраћају канцеларија спроводи се принцип целине, као и на позорници принцип ансамбла, на рачун «старова.»

— Кад сам, при разгледању магацина за декорације (има их неколико), позоришне радионице у којој се кроји «Лоенгрин» и барарака за станове члановима оркестра и техничком особљу, ову своју опаску саопштио г. интенданту, који ми је са пуно скромности показивао узорити ред у кулисама и кортинама, сложеним по комадима, г. Бенешић је рекао речи, које чудно звоне у једноме храму уметности:

— У овој кући индивидуалност се жртвује. Један уметник, у стварању свога дела, не сме да зна за компромис, нити за жртву. У казалишту, у институту који мора да живи и после нас, који не сме патити ако нас нестане са овога света или са својега места, нити се сме услед тога осетити празнина, нити неопходност неког појединца, — ту мора бити жртвовања себе, и компромиса, због континуитета и ради највиших интереса позоришне уметности.

Речи сурове, јер пуне самоодрицања; самоодрицања које се већ резигнирало праксом, у интересу уметности, јер изговорене хладно и мирно, као ледена аксиома. Изговорио их један интендант казалишта, и мени и несвесно дође жеља да сазнам ко је то тај сурови и хладни «интендант,» и шта он ради, и како се долази до тих искустава, за која смо сви слушали и читали, али кад год за њих чујемо, изгледа нам да тако што може постојати само у причи.

Затражих интервју и добих га, чим сам први пут наишао у казалиште.

Садашњи интендант загребачког казалишта, г. Јулије Бенешић, Сремац је родом и, можда отуда, врло вешт козер, особина драгоценна на положају који заузима и коју ми, београђани, варочито ценимо, као реткост. Веома пријатан човек који осваја, али држи на растојању, улива поверење и респект. Од њега никада нећете добити извесне аутобиографске податке, ако не нађете начина да, у пријатељском разговору, поседите с њим после вечере у »Колу« и поразговарате се мало при чаши доброга вина, али — никако за новине.

Тако ћете дознати и одакле његове пољске симпатије и необична оријентисаност и дубоко познавање свега што се тиче Пољске. Г. Бенешић је до сада превео с пољског неколико десетина најбољих белетристичних дела, а као последње, пре месец-два дана, Сјенкјевићево »Кроз пустину и прашуму«, коју деца и омладина просто гутају. (Неожењен, ову је књигу г. Бенешић превео за децу своје сестре, као што је и г. др. Ник. Цвијановић превео »Голишана« за своју децу). Г. Бенешић пише пољски као Пољак и у сталноме је контакту са свима истакнутијим људима у Пољској, нарочито његове генерације. Свршио је филозофију у Пољској, једини од наших људи, колико знам.

Чудне су те пољске симпатије г. Бенешића, које су поникле још у гимназији, један интересантан пример: какве случајности одређују оријентацију једноме човеку за цео живот.

Као ћак више гимназије — ово није било речено за интервју, али је карактеристично — прочитao је млади Ј. Бенешић једно класично пољско дело, разуме се у преводу, и то је дело на њега учинило дубок утисак. Запитао се: зашто га не би прочитao у оригиналу, и потражио пољску граматику, да почне учити пољски. Али такове онда није било у Осјеку. Морао је добављати чак из Беча, преко неког рођака, разуме се немачко издање. У тој жеђи за пољским осећала се, по свој прилици, потреба младог човека за учењем једног страног језика, на првом месту словенског и, уз то, оног који нико не учи. Кад је савладао прве основе језика — писаног, мртвог у неку руку, јер није имао с ким говорити — седије и напише једну дописницу својим разредним пољским друговима у Краков: том и том разреду, колега Ј. Б., Хват и Словен, из осјечке гимназије, жели преписку јер је то једини начин да научи пољски, а мило ће му бити ако за узврат буде поучавао ког пољског колегу хрватски. Одговорио му је цео разред, отворила се редовна преписка која у многоме траје и дандана; па студије на бечкој универзи и клуб пољских студената (»с којима сам разговарао узвишеним библијским стилом, јер писам знао говорног језика, и то је било дражесно и не без пикантности«), прелазак у Пољску и завршетак студија онде — 3 године — и везе са целом једном генерацијом, које се одржавају и про-дубљују, и данас више нису приватна ствар и пасија појединца, силом околности, а заиста не на штету нашега друштва, народа

Ivo Badalić, član drame i redatelj zagrebačkog kazališta (u sredini). — August Čilić gostuje uspješno u zagrebačkom kazalištu.
Atelier Mosinger, Zagreb — Foto Rudolf First, Varaždin.

Izvedba Braunfelsove opere „Ptice“ na Volksoperi u Beču. U partiji Slavulja gostovala je s velikim usjehem članica zagrebačke opere, Tinka Wesel-Polla (X).

Браунфелсова опера „Птице“ у Фолксопери у Бечу. У партији Славуља гостовала је с величким успехом чланица загребачке опере, Тинка Весел-Пола. (X)

1. Dubravko Dujsin kao Damjan u „Božnjaku“ u Zagrebu. — 2. Jaroslav Kvapil, čovjek u Zagrebu. — 2. Јарослав Квапил шеф Винохрадског Дивадла (njegova najnovija snimka).

1. Дубравко Дујшин као Дамјан у „Божњаку“ у Загребу. — 2. Јарослав Квапил шеф Винохрадског Дивадла (најновији снимак).

и културе. Одатле, из Польске, вероватно и она ретка господска отменост, и мирноћа, и став, и гест, и све је то саздало један ре-акт и ритам у души, толико потребан за вођење завода који он води.

Иначе, г. Јулије Бенешић прошао је целу школу која води у позориште, солидно и симпатично: писао је песме до 1921, лепе песме, које су нарочито симпатичне у збирци («Истргнути листо-ви», Кугли, Загреб, 1922) стога што се из датума види да је пес-ник стално еволуирао; духовите есеје (скупљени у збирци »Разго-вори«, Кугли, Загреб), међу њима и раздрагане »Београдске до-мове« из 1904, са крунисања Краља Петра, штампане у једном польском листу и, срећом по писца, незапажене од оних који су држали у Хрватској кључе од тамница. Пет година позоришног критичарства и других пет, када је био референт за уметност код владе, па према томе имао у компетенцији и позориште, допуњују прте у духовној физиономији г. Бенешића, која носи на себи и једну бору од уредништва у «Савременику» и од редакторства у издањима Друштва Хрватских Књижевника. Иначе, професија: гимназијски професор, али никако основни тон, ни лајтмотив.

И ето, овог човека, који је већ пет година на положају интен-данта Народног Казалишта, запитао сам, званично, у његовој кан-целарији: — Молим вас, господине управниче, објасните нам шта је то интендант. Наш свет апсолутно хоће да сазна шта је то интендант у Загребачком Казалишту?

— Шта је то «интендант»? Интендант долази од латинске речи *intendere*-намеравати... И после, интендант је човек који је од-говоран за сваки неуспех или кад год ко помисли да има где где неуспеха, а заслуга уопште не може ни имати. Или...

— Сасвим као код нас управник у срећним временима, али... да ли да запиšem?...

— О не, то није за новине, осмехну се Бенешић и поче из-лагање. Загребачко Казалиште има своје посебне правилнике, по-тврђене од заједничке владе од пре рата, као и од наше после рата и који су мењани, али трају све до данас. Ти су правилници основ дисциплини и реду у театру, као и целокупноме раду и са-стему. Уредба о београдском Народном Позоришту била је про-ширена, истина, и на Загреб, али формално никада није дошла на снагу. У самој ствари, земаљска влада одбила је њену приме-ну, пошто је та уредба у првоме реду намењена драмском, а ни-како драмском и оперском позоришту у исти мах.

— Интендант — или службено управник, према једној одлуци Министарског Савета, није према државним властима ни у каквом друкчијем односу од управника Београдског Народног По-зоришта, то јест подлежи закону финансиском, закону о држ. ра-чуноводству и чиновничком закону. Интендант нема никаквих на-рочитих права, као што их је имао пре, док је имао на располо-жењу диспозициони фонд за непредвиђене изdatke. Ми сада живимо строго од буџета и по буџету...

— Какав је, господине управниче, однос интенданта према његовим најближим сарадницима?

— Када сам (18 маја 1921) постављен на ово место, молио сам бана да у мој декрет уђе реченица: »Повјерава вам се управа Народног Казалишта, коју ћете водити споразумно са поједи-ним директорима Казалишта«, па се целокупно пословање у ово-му заводу и базира на томе да се ради споразумно, без аутокра-ције. И, ако случајно дође до конфликта између директора драме и директора опере, до чега мора долазити већ и због тога што сваки од њих мора желети да постигне и добије што више за сво-ју грну, интендант је ту да буде, у неку руку, арбитр. Догађало се већ да станем час на страну једног, час на страну другог директора, имајући увек пред очима највиши интерес Казалишта: да рад у опери и у драми тече паралелно и да једна грана не угуши дру-гу. Управник је ту да одржава равнотежу, јер, у ствари, у једној кући не може опстати обоје. Зато је био мој први корак да се оснује нова позорница у Франкопанском Казалишту.

— Какав је утицај интенданта на репертоар?

— Сви чланови управе (потсећам вас на ону формулу у мо-ме постављењу) сматрају за дужност овог театра да, пре свега, доносе домаће ствари.

— То се разуме, и тако говори свака управа... приметих неопрезно.

Г. Бенешић је одвратио врло енергично:

— Али ми то и проводимо. Ми форсирамо развој драме и зато овај театар има кроз пуних 18 година нарочиту награду (Де-метрову) за домаће комаде, која се даје без разлике да ли је аутор Србин или је Хрват. Овај театар био је увек југословенски теа-тар. Око њега се сакупљају аутори без обзира на све околности ван театра. Ми смо дали више српских комада него сам Бео-град. То форсирање домаћих ствари даје овоме позоришту једну моралну подлогу.

— Само да не форсирате и сувише...

— Не, господине, то форсирање не иде никад на штету по-зоришне уметности ни литератури. Јер, на концу, театар је теа-тар а не литература, али је он по мало и литература. И зато ми доносимо домаће ствари понекад и онда када су оне нешто и изван укуса публике.

У идућем броју Сомоедије донећемо завршетак овог раз-говора, управо интересантнији део његов, из кога се види да за-иста није лако бити управник Загребачког Казалишта поред данашње администрације, у толикој мери да реч интендант има нечег и хе-ројског и застрашујућег, да се чак ни један интервју не може писати без узбуђења.

H. J.

Dragoljub Gošić, prvak beogradske Drame, putuje ovih dana u Ljubljani radi gostovanja u svojoj odličnoj ulozi Jaga. Snimka prikazuje scenu između Otela (D. Milutinović) i Jaga (D. Gošić).

Драгољуб Гошић, првак београдске Драме, путује ових дана у Љубљану да гостује у својој одличној улози Јага. Снимка представља сцену између Отела (Д. Милутиновић) и Јага (Д. Гошић).

„Slavna stvar“ на београдској позорници: Ретроније (Воја Јовановић), Студент (Раша Плаовић) и Веј. Бошковић (Лукан). — „Кир Јана“ на београдској позорници: (Слуга) Михаило Ристић.

„Главна ствар“ на београдској позорници: Петроније (Воја Јовановић), Студент (Раша Плаовић) и Веј. Бошковић (Лукан). — „Кир Јана“ на београдској позорници: (Слуга) Михаило Ристић.

МУЗИЧКА ХРОНИКА

Еми Дестин у Београду

Г-ђа Еми Дестин, прослављени драмски сопран берлинске Опere и њујоршког Метрополитена, величанствена креаторка мно-жине Пучинијевих и Р. Штраусових опера („Мадаме Бетерфлај“, „Девојке са запада“, „Саломе“ и „Електре“), некадашња ненад-машна партнерка Карузова и свагдашњи понос Чешке — и тиме и целокупне словенске — вокалне уметности, дошла је, ковцем прошлог месеца, у току једног свог већег словенског турнеа, и у Београд, као гост наше Опере. То гостовање било је најкрупнији догађај ове музичке сезоне и један сјајан триумф велике певачице која је, за две вечери, као на јуриш освојила целу нашу музикалну публику. Певачица незаборавно племенитог и топлог тембра и, уједно, глумица силног трагичног замаха и најстменијег, непо-грешимог укуса, г-ђа Дестин сједињује у себи све ове особине и дарове који чине уметницу великог стила и који истој као да осигурују и у њеној зрелости чар и моћ неке чудесне, непобедљиве младости.

На првом свом вечеру — у четвртак, 29.-I. — г-ђа Дестин певала је Пучинијеву „Бетерфлај“. Она је у почетку имала да се бори противу неизгодног утиска, потеклог из несагласности њене спољашње појаве са фигуrom коју је имала да оличава; али одмах, од тре-нутка, када наступају драмски моменти, када се детињаста, шипаричка мала Чо-чо-Сан преображује у трагичну жену и мајку, уметница је била, високо, изнад свих тешкоћа, у својој правој сфери и њен светли и топли, до срца продирући глас и њен широки, патетични гест исцуњавали су, победилачки, цело позориште. Велику арију чежње у првом делу другог чина и ону дивну успавању отпевала је са једном интензивношћу осећања, са једним болним и опојним жаром који је бацио у занос све и свакога. И заорили су се они плахи и громогласни аплаузи које нисмо чули после гостовања Художенственог Театра, и Еми Дестин мора-ла је небројених пута да излази на рамну да би се, љупко и гануто, захваљивала на овацијама какве београдска публика пра-ви само својим изричним љубимцима.

Представа „Тоске“ (31.-I.) донела је, после, још појачани на-ставак тога триумфа. Партија страсне римске хероине, већ и са-ма по себи, одговара, боље но она мала још увек, прилично, лир-ска Јапанкиња, гласу, темпераменту и целој монументалној лич-ности г-ђе Дестин, и она је, стварно, тек у „Тоски“ дала своју пуну меру. Први чин отпевала и одглумила је г-ђа Дестин са отменом једноставношћу и супериорном уздржљивошћу, држећи се строго, само партитуре и либрета (добра поука за многе наше певаче и певачице — па и режисере!) и наглашавајући у својој Тоски, првенствено, њен карактер чувене уметнице, дакле и ве-лике dame. У другом чину после, она је развила сав чудесни сјај и динамику свога гласа и своје величанствене драмске игре. Тे-

шко је одредити шта је ту силније дејствовало, дали њезино непо-грешимо, као кристал чисто и из дубине душе извируће певање — нарочито: чаробна интерпретација романса: „Vissi d'arte...“ која је изазвала громки аплауз при отвореној сцени — или њезина једин-ствена, засењива глума, која нам је у једном спровитом, вртогла-вном крешенду предочила и учинила убедљивом језовиту тргедију једне отмене и благородне жене што под напрасним ударцем је-дног кошмарски свирепог доживљаја постаје убицом —? Свакако је тај други чин „Тоске“ био најсавршенија продукција што смо је, икада, чули и видели у нашој Опери. Трећи чин — ту не може бити више похвале — остао је на висини другога. Аплаузи изазивања били су још јачи, још усрдији и још бројнији по после „Мадам Бетерфлај“ и слављена уметница појављивала се, неуморно и љубазно, увек поново, водећи са собом, са срдачном колегијал-ношћу, своје партнere и диригента којима је, такође изражавала своју симпатију и благодарност на њиховој сарадњи.

У понедељак, 2.-II. учествовала је г-ђа Дестин на чешком концерту у корист „Заштите Девојака“, којом се приликом, отпе-звавши неколико арија од Сметане, Дворжака и других чехосло-вачких композитора, показала и као концертна певачица нај-отменијег стила и ненадмашне финоће. То је било опроштајно веће уметнице која је, надамо се, понела лепе утиске и успомене из Београда — који ју је славно и који јој се диви, најискреније, и који жели да је, што пре, поново може видети и чути.

Тодор Манојловић

Претијезе

»Непогода« на београдској позорници

У среду 4. фебруара дата је на београдској позорници премијера Стриндбергове драме „Непогода.“

Ова представа била је искључиво редитељски и глумачки успех, у колико је успеха било. Јер „Непогода“ је једно од мање значајних дела Стриндбергових, које никада није имало успеха на позорници.

Ипак треба похвалити рад г. М. Исаковића редитеља и уметни-ка који су комад играли: г-ђе Дугалић, г-џе Бошњаковић и г. г. Гавриловића, Драг. Гошића и Антонијевића.

Нешто више интересовања унела је на репризи игра г. Д. Раденковића, који је у дуплој подели са г. Гавриловићем спремно и добро играо улогу мужа.

Српска „Ашина“

Новосадско Народ. Позориште

Нови комади на репертоару позоришта

Ове године позоришна управа је показала нарочиту делат-ност и дала џублици много нових ствари, које под другим окол-ностима, не би скоро добила.

„Prodana nevjesta“ prije petnaest godina u Zagrebu: Irma Polak (Marženka) i A. Grund (Vašek).

Foto Šimić, Zagreb.

„Prodana nevjesta“ pre petnaest godina u Zagrebu: Ирма Полак (Марженка) и А. Грунд (Вашек).

Техничко особље загребачког казалништа с директором драме г. Dr. Др. Бранком Гавелом у средини (X).

Техничко особље загребачког казалништа с директором драме г. Dr. Brankom Gavellom u sredini (X).

После многих премијера у овој сезони, спремају се још неке нове ствари. Тако Ростанов „Сирено од Бержерака“, Потапенкова „Лаж“ и Лабитов „Флорентински шепшир“. Исто тако у опери г. Марјашец спрема једну оперу, а г. Кранчевић оперету „Фраскита“.

Художественици међу нама

У прошлу среду, 5 фебруара, пропутсвали су кроз Београд. Художественици, који су прошле године гостовали на београдској позорници, са сјајним успехом. Они путују сада у Софију, где ће дати известан број представа.

У Београд се враћају средином марта и даје поред свог ранијег репертоара, још и све новитете: „Медеју“, „Женидбу“, „Браћу Карамазове“ и „На дну“.

Г-ђа Германова, која је сада у Италији, састаће са својом групом тек у Београду, тако да Художственици иду сада у Софију без ње.

Сарајевско Народ. Позориште

Једна модерна чешка премијера

У сарајевском Народном Позоришту дата је крајем јануара премијера модерне чешке драме „Лето“ од Шрамека.

Модерна симболична ствар, пуна штимунга. Главне фигуре: либерарни католички свештеник, списатељка, жутокљунац, песник, сељаци — радња је без конфликата и без велике изненадне поене. Публика није била задовољна, није се забављала, јер «комедије» није ни било у тој комедији: напротив плакали су сви редом; а они који нису плакали, имали су такође разлога за то.

У комаду су играли са успехом Валчу г-ђа Драга Милојевић — Миличић, Руфену г-ђа Хајдуковић, Стаза г. Кешељевић, редактора Переуга г. Петровић, пароха г. Илић и песника г. Старчић. Режирао је г. Б. Јевтић, драматург.

Провинција

Подринско Повлашћено Позориште

Подринско Повлашћено Позориште под управом г. Ђушана Животића, које већ месец и по дана гостује у Ваљеву, завршава ових дана рад и креће на турнеју, а то преко Смедерева за Вршац, Бечејерек, Суботицу, па се враћа натраг у Шабац.

У репертоару су овог позоришта, поред готово свих наших националних комада, још и „Скамполо“, „Живи леш“, „Змија девојка“, „Буриданов магарац“, „Карлова тетка“, „Васкрсне“, „Љубомора“ и т. д.

Како је ово позориште једно од најбољих повлашћених позоришта, сви су изгледи да ће оно у „прекосавским“ крајевима добро проћи.

Наша драма на сјрани

»Машкарате испод купља« у Варшави

Позната Војновићева драма „Машкарате испод купља“ представљена је на репертоар пољског Народног Позоришта у Варшави. Премијера је одређена за половину фебруара.

После великог успеха у Прагу, коме је знатно допринела сјајна Квашилова режија, пољска литерарна јавност чека Војновићев комад с великим интересовањем.

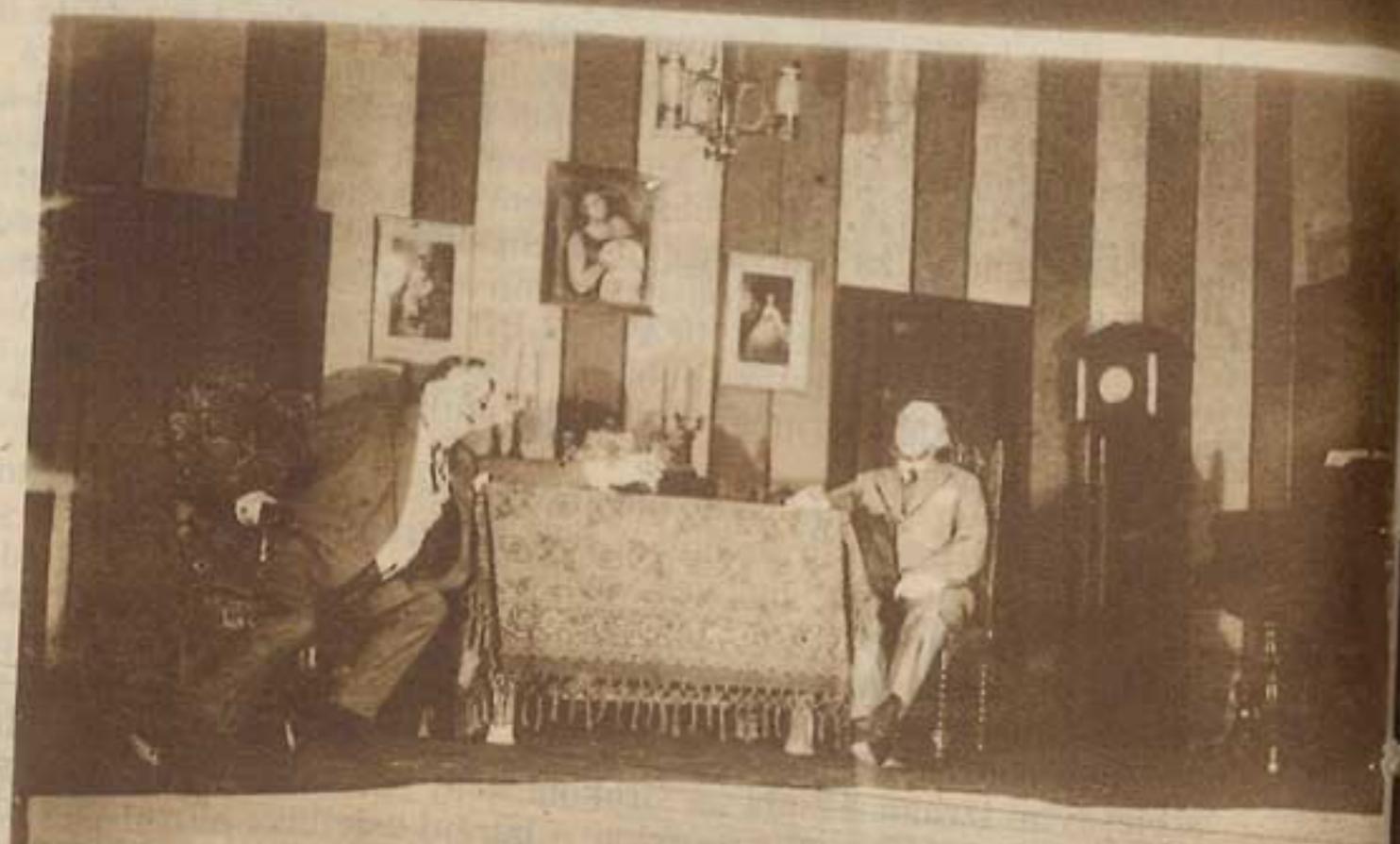
Genijalni clowni

„STIL U CIRKUSU“.

FRATELLINI, три брата, у Паризу су исто тако популарни као и предсједник републике, славна vedette Mistinguett, ex-champion boxer Criqui или filmski star Max Linder. Осим предсједника, за кога се то по себи razумije, sve druge veže нешто zajedničko: u svome djelu, više ili manje udaljenom od umjetnosti, oni ustrajno zastupaju stanovište jednoga izradjenoga i izrazitoga stila. MISTINUETT daje sa svojim chansonima ne samo (u „Casino de Paris“) podlogu za velike „revue“, nego i duševnu silhuettu pravoga parižlje. CRIQUI se bio elegancijom boulevarda i taktom civilizovana čovjeka, i ma da je bio pobijeden, masa ga kod svakog matcha aklamira dozivajući ga iz publike. Maxu Lindleru je počela gasnuti zvijezda, kada je Charlot gotovo uzmogao da u filmskoj komici zamijeni eleganciju groteskom. ali je slatki Max ipak toliko bliži pravom paražili, da se sada nestrljivo čekaju nova zavitlavanja polupenzionirane zvijezde. Ali među svima cvima najviši i najkonsekventniji stil, nepresušnu kreativnost, divnu duhovitost pokazuju FRATELLINI. Ogromni „Cirque d'Hiver“ neprestano pun znatiželjne publike, која nestrljivo čeka само njihovu točku, daje им могућности, да umjetnički ostvaravaju svoje groteskne scene.

Na osnovu studija svih manifestacija raznih budala u historiji čovječanskoj, braća Fratellini za sebe su izradili tri tipa. Prvi je spoj „pierrota“ i „dvorske budale“, spoj „maskiranog osjećanja“ i „dvoznačne duhovitosti“, koji daje glavnoga inicijatora svih grotesknih scena; on dolazi na sretne ideje kod zamišljanja ljudih scenarija pred očima same publike. Inkarnat ove publike je drugi tip, tip vječno prevarenog „buržuja“, koji se neprestano divi, koji ulazi u igru podvalem blesavim izrazom čuda na širokom licu; on, dakako, nikad ne stradava, jer je publika sakrosanktna, a buržuj osjetljiv; ali zato stradava neko treći. Taj treći tip je groteskne lutke, која стоји i svom svojom vanjštinom i svim svoјим начином izvan čovječanskoga; zato se od srca nasmijemo, kad on stradava, jer ne osjećamo u njemu čovjeka, који pati.

Prema svojim ulogama u grotesknoj igri, ta su tri brata i različito obučena. Prvi, „inicijator“ ima odijelo oficijelnog clowna, a lice

Četiri scene iz „Nepogode“ od Strindberga, čija je premiera data prošle srede prvi put u beogradskom Narodnom Pozorištu. Na scenama: Desa Dugalić, Milorad Gavrilović, Dragoljub Gošić i Jovan Antonijević.

Четири сцена из „Непогоде“ од Стриндберга, чија је премијера дата прошле среде први пут у београдском Народном Позоришту. На сценама: Џеса Дугалић, Милорад Гавриловић, Драгољуб Гошић и Јован Антонијевић.

Pierrota. Drugi, „buržuj“, ima frak i cilinder, dakako groteskno iznakažen, a na licu šminku čuda. Treći „groteskni“, ima tako smionu koloraturu šarenila i linija oko očiju, usta i nosa, da potseća na smijesne lutke.

Ova lice ulaze uvijek u istoj spoljašnjoj i unutarnjoj dispoziciji u vječno nove groteskne scene, koje su zapravo duhovite parodije na sve i sva. Tu se ne štedi nitko. Koliko su puta samo ti clowni, koji su dobili legiju časti za svoj duh i za svoju karitativnost prema franceskoj dječji u najtežim dajima, koliko li su puta ti clowni ismijali i narugali se lošim stranama franceskoga gradjana, političara, umjetnika, učenjaka, trgovca, i patriote. I ne samo franceskom. Ima scena-rija, u kojima se oni medjusobno svadaju u svim jezicima svih evropskih naroda i sa svim lošim običajima tih naroda. I kako divno znaju najoštiju karikaturu da zapale i raznesu u vatri najludje i najsmonije groteske, kojim se obično svršavaju njihove scene.

Evo običan primjer:

Jedna vanredna karikatura franceske učitivosti.

Na sceni je „Clown“ i „Buržuj“ (dopustite, da ih tako nazovem). „Clown“ moli „Buržuju“, da mu dade jedan šešir, jer ne može bez šešira da izvede neku scenu; u toj molbi nizaju se sve slatkorječive fraze franceskog bontonskog rječnika. „Buržuj“ mu istom učitivosti sve obećaje, ali ništa ne daje. Sve manje i manje postaju fraze učitivosti kod jednoga i drugoga i vanredno je umjetnički formiran prelaz iz najfinije učitivosti u najveću grubost, u kojoj se opet nizaju najbezobzirniji izrazi argota. U času, kad se patriota u gledalištu nadje uvrijedjen, počinje groteska, koja ga mora nasmijati. U svem žaru svadje zgrabi „Clown“ jedan šešir iz publike i natakne ga na glavu. „Buržuj“ protestira, batine koje padaju, dobiva „Groteskni“. Kad „Buržuju“ konačno uspije, da uhvati „Clowna“, njemu odleti šešir u zrak i digne se visoko pod vrh cirkusa. Kako će sada doći do šešira, koji pripada nekome iz publike? „Buržuj“ opali hitac iz revolvera u vis, a u tom momentu počinju padati šeširi iz kupole, stari, poderani, zgužvani, letnji, zimski, tvrdi, mekani, bijeli, crni, žuti, stotine i stotine šešira samo pada. U tom haosu, dok se traži pravi šešir iz publike, opet stradava „Groteskni“. Konačno „Clown“ iznosi čist i nepovrijedjen pravi šešir, koji je cijelo to vrijeme bio vješt dodan nekom služi i vraća ga, uz učitive fraze, članu iz publike, koja se grohotom smije — svojoj karikaturi...

Ja sam naveo najjednostavniju scenu. Takovih ima svako veče desetak. Sve samo parodije. Fratellinima je lako parodirati i umjetnost: oni su dobri glumci, pokretni akrobati, vanredni muzikanti na svim mogućim instrumentima, slikari, poete, sve... Njihove mogućnosti nemaju granica: pucanje, prskanje, skakanje, eksplozije, potenciranje, haos, — a s druge strane fina ironija, intimnost, podli smiješak.

Iz svega toga izbija jedna beskrajna dobra i velika čovječnost. Zato ih publika obožava.

Florijan.

Novosti

Премијера радио = драме у Берлину

У нарочито тапацираној сали налази се на средини врло осетљиви прималац гласова, микрофон, који појачава валове звука и шаље их кроз трансформатор, који их претvara у валове електричног струја, да их преко антене — разапете жице високо у ваздуху — пошље у зрак, док их не ухвате друге антене, које онда електричници опет претvara у звук, и човек који је у вези с антеном, слуша концепт, т. ј. глас уопште, како је од микрофона пошао.

Европа данас има преко 20 радио-станица, које служе забави (Југославија од тога једну; станице у држ. служби не броје се овде), а Америка око 500. Шаљу се концепти, декламације у предавање, али сада је једна од берлинских станица (има их 3) дошла на мисао, да својим слушаоцема пружи радио-драму.

Већ су покушавали и успели, да пренесу позоришне (већином оперске) представе, једноставно тако, да су намештени микрофони на позорници, али то се није чуло подједнако, него према удаљености глумца од микрофона, а чуло се опет и друго које шта што није требало да се чује: суплер, ход и шапат иза кулиса и т. д.

Нова радио-драма не игра се на позорници, она се одиграна у оној нарочито тапацираној одји пред микрофоном, где је простор већ у ранијих многих концептера проучен и где се зна где треба стати па да се најбоље чује.

Али ни у том затвореном простору није могуће приказати сваки комад. Као што филм захтева радње, које се само сликама а не речима да изразити, тако и радио тражи појмове, које слух схвата, јер вид код радио-драме не узима се у обзир. У позоришту је на пример врло незгодно ако се сваки час, тако код сваког долажења и одлажења чује луна врата, а код радио-драме је то необично потребно. То је само пример.

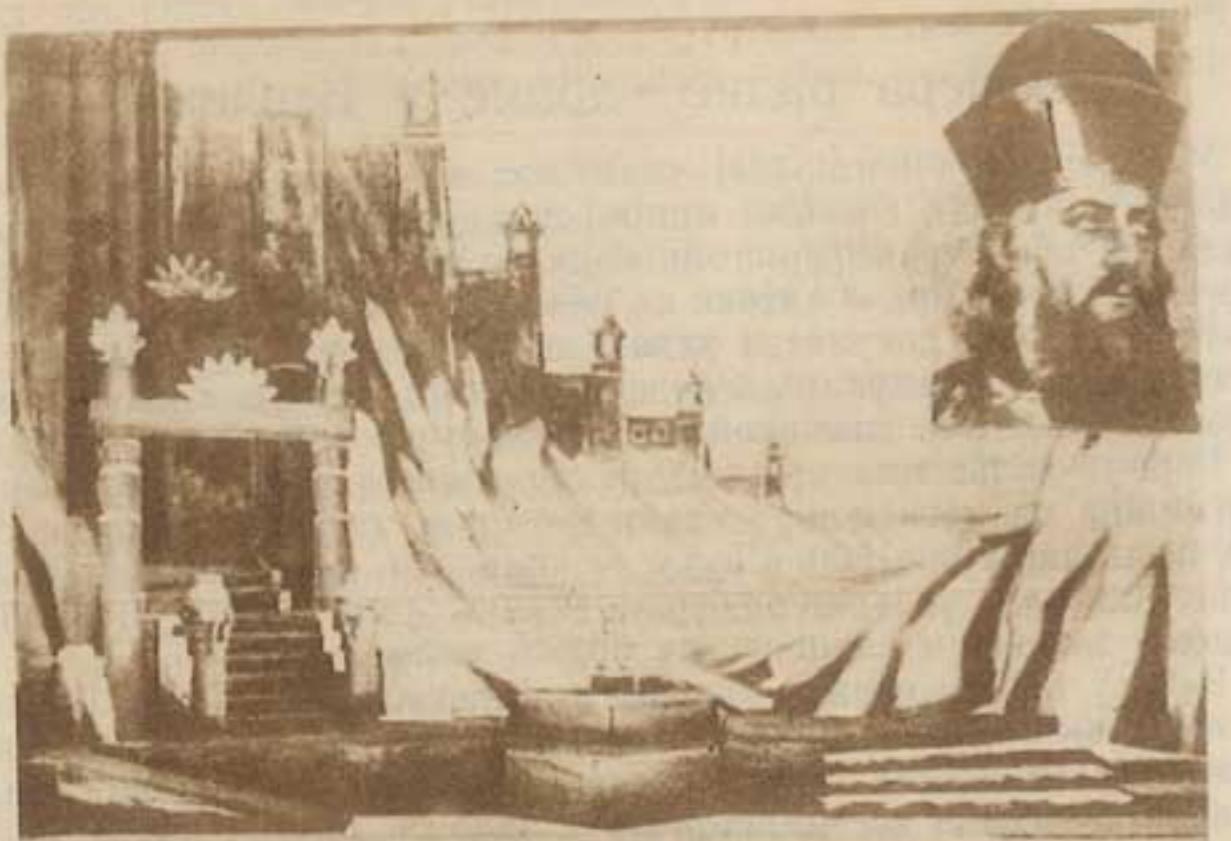
За прву спектакуларну у Берлину, изабрали су Шилерову трагедију „Валенштајнов логор“ веома погодан комад за радио. Галаму, која је у логору, приказана је нарочитим спровадама, а глумци су били обучени у оклопе, јер ови код сваког корака звоне.

Приказ ове драме на радију, успео је веома добро. Сада се спрема читав циклус класичних трагедија и драма.

Пуштовања

Турне г. Холодкова по Југославији

Г. Павле Холодков, познати баритон, п. члан београдске Опere, извео је у току прошлог месеца један већи низ гостовања, обишивши више места у нашој краљевини.

Најновија оперна премијера у прашком Народном Дивадлу: „Пад Аркуне“. Редаћелј Мунклінгер. Декор од Hoffmanna. У угловима, горе: Dargun — F. Huml; долje: Kadana — G. Horvatova.

Најновија оперска премијера у прашком Народном Дивадлу: „Пад Аркуне“. Режија Мунклінгера. Декор од Хоффмана. У угловима, горе: Даргун — Ф. Хумл; доле: Кадана — Г. Хорватова.

Са прославе Св. Саве у Срем. Митровици: сцена из комада „Повратак“ (остале три) од учитеља Јов. Узиког, „Брака“ (прања) „Повратак“ (остале три) од учитеља Јов. Узиког, које су изводили ученици.

Са прославе Св. Саве у Срем. Митровици: сцена из комада „Врбца“ (прања) „Повратак“ (остале три) од учитеља Јов. Узиког, које су изводили ученици.

Тако је само у другој половини Јануара, за непуних петнаест дана, приредио шест концерата, и то у Броду, Сарајеву, Дубровнику, Сплиту и Шибенику. У Сплиту је по жељи публике дао два концерта.

Критика је концерте г. Холодкова — као и публика — примила врло топло.

Тако су многи сарајевски листови нештедимице похвалили глас и школу г. Холодкова. Сарајевска „Вечерња Пошта“ између осталог вели и ово: „Већ првом тачком, прологом из опере „Пајаци“ г. Холодков је освојио све присутне. Са много топлине и изражaja расипао је и засипао слушатеље својим богатим гласом, ванредним изражајем, чистотом и волуминозношћу. Кроз „Буру“ Соколова, „Травијату“ Вердса, „Фауста“ Гуноа, „Смрти“ Гречаникова, „Кнеза Игора“ Бородинова, па до Мусоргског „Балада о буви“ о. је освајао све јаче.“

Сарајевски „Народ“ пошто је похвалио глас г. Холодкова између осталог, пише врло умесно ово: „Веома смо захвални г. Холодкову да је у програм унео руских ствари у већем броју. Ту је тек он, као Рус, могао да покаже сву своју уметност. Г. Холодков, својом уметничком репродукцијом, био је веран тумач те расне музике, и за то му припада не мало признавање“.

У Сплиту, тако исто, многи су листови опширио и детаљно тумачили глас и интерпретацију г. Холодкова. Из тих критика имамо исту импресију, да су оба концерта г. Холодкова сјајно успела, и да су за град Сплит значили прворедни уметнички догађај.

Дилешани

Позориште у Варџару <Босна>

Српско Културно Друштво „Николајевић“, које има своју зграду са врло лепом салом и позорницом — често приређује позоришне представе. На репертоару су „Ђидо“, „Ивкова Слава“, „Ревизор“, „Потера“ и многа друга популарна дела из националног репертоара.

Овог лета давали су Ђоровићевог „Зулумара“ у режији и гостовању г. Михаила Ковачевића, нашег познатог драмског уметника, у улози Селим-Бега. Са особитом вољом дилетанти су играли тај комад, који је привукао пажњу и мусиманске публике.

Од извођача — дилетаната истакли су се нарочито г-ђа Марица Мајсторовић, врло лепа и даровита „млада љубавница“, и г. г. Саво Каракац, Милан Параки Бесара.

Ових дана давали су Молијеровог „Тврдицу“. И ако је опрема била доста сиромашна, ипак је игра била врло пристојна. Главну улогу играо је г. Васа Смиљанић, учитељ.

ФИЛМ

Реч „филм“ унесена у речник Француске Академије

На последњој седници Француске Академије примљена је за речник први пут реч „филм“.

Тако је филм сада и од стране најзваничније уметности санкционисан да постоји.

Прави индијски филм

Једна минхенска експедиција под вођством редитеља Остена, иде ускоро у Индију да тамо, уз помоћ тамошњих меродавних кругова, сними историјски филм о Буди. Сем редитеља иде у Индију, писац дела, два оператора и један глумац.

За снимање је у Индији све припремљено: хиљаде урођеника, међу њима многобројне махараце, 200 слонова, 5000 коња, стотина камила, прави тигрови и леопарди.

„Вино, жена, песма“

На стару ову тему написан је недавно диван филмски сликје, и једна велика немачка фирма израдила га је већ. То је један од оних филмова који осим својих сценских лепота имају и своју литерарну вредност.

Поред вина развила се не само јака индустрија, већ и једна нарочитим чарем поезије обавијена култура, која је на пример долине Некара, Мајне, Рајне и Мозела, учинила од најпривлачнијих предела Немачке. Филм „Вино, жена, песма“ иде за поезијом ових винородних крајева: ту су најлејши немачки пејсажи, најдивније речне долине, чије обронке кити племенита винова лоза а над њима старе градине и дворови; ту су реке, чији су валови преносили приче средњевековних градова, а данас милују модерне индустријске градове. То се све сплело у венац неизрециве лепоте. Поред тога износе се слике из виноградарства, бербе, пиварства.

Позориште и филм

Чувено модернистичко позориште у Паризу „Вје Коломбје“ приредило је вече крајње модерног филма.

То је комад од два немачка писца и зове се „Показиваč Сенки“.

Манир је чисто модернистички. Личности филма играју само један део своје улоге, други део играју њихове сенке. Светлост је употребљена мајсторски. У овоме филму особине људи готово се и не виде, у почетку. Сви су обични. Али када „показиваč сенки“ успава цео свет онда њихове сенке нису уздржљиве, већ су нагле и плахе, и сви су нагони разголићени. Када се личности буде, сви су сретни што су то биле само — сенке. Сваки је видео своју тамну сенку — тамну страну карактера, живота.

1. Predrag Milanov igrao je Hajduku na reprizi Begevićevog "Božjeg bojeka" u Zagrebu. Igra s uspjehom Roberta u "Školi za cocotte". — 2. G. Nablocka, članica ljudijske drame.

Atelier Tonka, Zagreb — Atelier Helios, Ljubljana.

1. Предраг Миланов играо је Хајдуку на репризи Беговићевог "Божјег бокјег човјека" у Загребу. Игра с успехом Роберта у "Школи за кокоте". — 2. Г. Наблоцка, чланица Љубљанске драме.

Jasika Čogđan u svom najnovijem filmu „Mali Robinison Cuvose“.

Uzeta Mijan i članom majhne kompanije "Mala Pogodnost Krvce"."

Иза филмских кулиса

Једна бечка творница филмова послала је недавно у Париз неколико својих глумца ради снимања неких сцена за филм „Ћерка господина Ларсак“. Међу осталих, требале су неке сцене снимити у Версальском Парку и редитељ је већ био израдио дозволу за снимање од управе парка. Али тек што је снимање отпочело, појавила се комисија од стране власти и похапсила све глумце. Разлог је био у томе, што су сцене требале бити неморалне и глумци нису били довољно обучени.

Глумци су платили глобу, и вратили се у Беч. Тамо је филм ипак довршен.

Сада се он са огромним успехом приказује у свима местима, и у Бечу и у Паризу, јер је полиција својом забраном учинила одличну реклами овом филму.

Један иншервју

Ема Дестинова у Београду

За време бављења у Београду, г-ђа Ема Дестинова била је одсела у „Палас-хотелу“. Знајући да ће читаоце интересовати интимнији живот г-ђе Дестинове „Comoedia“ је упутила једног свог сарадника да је посети.

Г-ђа Дестинова дочекала је нашег сарадника — врло љубазно уосталом — са својом мачкицом на руци, којој је било везано свиленом пантљиком звонце око врата.

Пошто је г-ђа Дестинова изјавила нашем сараднику своје задовољство што је најзад у Београду, о коме је толико раније слушала, прешла је бразо на своју најомиљенију тему, о својој мачкици:

— Ова мала, златна мачкица најмилији ми је створ и пратилац на свим мојим путовањима по Европи. Водила сам је чак и преко Океана. Она је тако мила и уме лепо да преде...

— Одакле долазите, госпођо, у нашу државу? упитао ју је наш сарадник.

— Долазим управо с мог имања у Страж — Утребом, у Чехословачкој, где имам вилу која се зове „дворац“ јер има торањ из тринаестог века. Свог мужа оставила сам код куће, он је руски легионар а сада виши официр у аеронаутици Чешке војске.

— Како сте се одлучили на пут у Југославију?

— То је моја давнашања жеља. Хтела сам још пре рата доћи у Београд, а ето сада сам бар истом приликом обишла и Загреб и Осек.

— А где мислите из Београда?

— У Љубљану. А доцније у Беч. Али ћу се још извесно време бавити у овој земљи. Допада ми се.

— Која вам је улога најмилија?

— Најдражка ми је партија Елизабете у „Танхаузеру“, али волим све опере, којих имам 120 на репертоару.

— А мадам Бетерфлај?

— Што се ње тиче, могу вам рећи да п'ту оперу силно волим. А имам и нарочитог разлога. Ево у чему је ствар: кад је Пучини компоновао ову оперу, она је пропала у Италији на два места. Пучини ју је онда дуже времена непрестано поправљао и 1904. године прода је за Лондон, где је имала бити играна десет дана раније но у осталим местима. За ту представу креирала сам ја ову оперу заједно са Карузом и Скотијом. Успех је био колосалан, да се четрдесет пута морала узастоше давати. Још сам креирала прва „Салому“ од Штрауса. То је било 1907. године.

— Чиме се бавите у слободном времену, госпођо?

— Не идем никуда. Пишем. То ми је најмилија забава. Сад баш радим на једном великом роману „У сенци плаве руже“. Компонујем по мало, свирам. Иначе, целу сам младост провела на проблема. Проба за пробом, то је суђено сваком певачу.

Из тих времена имам у Југославији, у Вуковару, једну своју одличну стару пријатељицу. Из Београда ћу срватити к њој. Она је била уметница чувена у свету. Удала се у Вуковару и живи у највећем инкогниту.

— Како се зове?

— Име вам њено не могу рећи...

— Шта чините госпођо да сачувате добар и чист гласовни материјал? То је питање које вам упућују многи млади певачи? Пијете ли јаја?

— Ништа. Главно је вежба а онда одмор, он највише уливиши на грло.

Хтео сам још запиткивати г-ђу Дестинову, али мачкица у том тунутку заспа на њеном крилу. И госпођа једним немим гестом, који је показивао само колико воли своју мачкицу, отпусти нашег сарадника.

У место опроштајних речи, наш сарадник је чуо како преде мала мачкица...

Провинција

«Ђаволов Ученик» на нишкој позорници

25. јануара дата је у нишком позоришту премијера Шоовог комада «Ђаволов ученик». И публика и критика хвале његово извођење као сасвим успело за прилике наших провинцијских позоришта.

Важно ја напоменути, да је ову премијеру нарочито издвојио успех једног младог драмског уметника, г. Богојевића, ученика модерне школе и човека од укуса и драмског темперамента.

Ми се радујемо што су и наша провинцијска позоришта у могућности да имају глумце жанра г. Богојевића, јер ће његово присуство у овој средини утицати јако и на његову околину, и благотворно дејствовати на колегијум да се данас за глуму тражи и таленат, и интелигенција, и — нарочито — рад.

Risuko Mori, najznamenitija filmska zvjezda Japana u svojoj garderobi za toaletnim stolićem.

Tri zanimljive maske za karneval koji se uveliko već priprema u svima većim mjestima Europe, a naročito u Nici i Münchenu.

Tri interesantne maske za karneval koja se uveliko već priprema u svima većim mjestima Europe, a naročito u Nici i Münchenu.

Јујисна Србија

Новитет скопљанског позоришта

И ако нова зграда овог позоришта још није готова, скопљанско Народно Позориште покушава да се на све начине извуче из аптије, у коју га баца немогућност да се у старој згради ма шта било веће и компликованије да.

Тако је крајем јануара дата премијера старе француске комедије «Какав отац такав син» од непознатих писаца Мерија и Девала. Ова ствар која је интересовала Париз једно два — три месеца пре педесетак година, докотрљала се некако и до Скопља. Ту ће вальда и угинути, јер без сумње да се већ давно никде више не даје.

Комад је лоше изабран, али се за то режија мора похвалити. Успех, који је ипак био, мора се приписати искључиво глумцима.

Мале вести

Нова партија г. Јинка Томића

Наш омиљени тенор г. Јинка Томић, члан београдске Опере, певаће у току ове недеље први пут партију **Жилхелмајстора** у „Мињону“.

По мишљењу стручних људи, ова ће партија бити од најуспешлијих г. Томића, јер необично „лежи“ у његовом гласу.

Концерт посвећен јерменској народној поезији и музici

У Београд је недавно приспео г. Леон Егиазарија, чувени јерменски певач.

Он је учио певање и музiku на Конзерваторијуму у Паризу, па је у свом турнеју по Европи, свратио и у Београд, да и нас увози с духом и душом јерменског народа проз јерменску народну песму и певање.

Ове концерте г. Егиазарија већ је давао у Француској, Енглеској, Италији, Швајцарској и Белгији, и увек постигао огроман успех, јер су јерменске народне песме неупоредиве чистоте и лепоте.

На концерту г. Егиазаријана суделоваће многи београдски познати уметници, међу којима ћемо поменути г-ђе Злату Марковац, Е. Попову и А. Врхуличеву, а од господе Добрицу Милутиновића, Драг. Гошића, Н. Гукасова и М. Полића.

У Београду влада велико интересовање за овај концерат, јер је личност г. Егиазаријана још од пре рата позната многим београђанима.

Г. Раша Плаовић оштуповао је у Праг

Наш млади и талентовани драмски уметник г. Раша Плаћеи котпутовао је прошле недеље у Праг на једногодишње драмов студије.

Министарство Просвете учинило је врло добар избор, када је послало као свога стипендисту талентованог и озбиљног г. Плаовића.

„Цани Скики“

Наш сарадник, познати писац, г. Тодор *Манојловић* предао је, недавно, Дирекцији Опере свој превод либрета чувене Пучинијеве комичне опере: «Цани Скики».

«Цани Скики» је — ако не узмемо у обзир посмртну и не потпуно довршену «Турандот» — последње дело, лабудова песма великога мајстора, лабудова песма пуна весеља, шале и духовитог угурсузлука, — прожета, наравно, и дивним лиризмом — у којој је оживљена једна сјајна анегдота из Дантеове «Божанске Комедије» и сунчани и живописни цвет дантеовске Фиренце.

Светска је критика означила «Цани Скикиа», једнодушно, као ремек дело Пучинијево и тако је вероватно да ће се он допasti и код нас и постати онај оперски «шлагер» који већ тако дugo очекујемо узалуд.

Odja Ema Destinova sa svojom glasovitom mačkicom („U Pragu je uvek blagan, kada ja dođem onamo sa svojom mačkicom“ — Intervju s gdjom Destinovom u osječkom „Hrv. Listu“.)

Atelier Tonka, Zagreb.

Гђа Ема Дестинова са својом чувеном мачкицом („У Прагу је увек празник, када ја дођем онамо са својом мачкицом“ — интервју с гђом Дестиновом у осјечком „Хрв. Листу“).

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата са шаље у Београд, Космајска улица, 22. „Макарија“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja preplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; tromesečna 45 dinara. Preplata se šalje u Zagreb, Narodno Kazalište. „Makarije“ A. D. Zemun.